

מלווה כתיבה : דיבייט (מעמת)¹

הדיבייט הנו כלי חינוכי חשוב בתהליך הלימודי. מדובר בדיון על מגוון רחב של נושאים, המתנהל בשיטת הדיון הפרלמנטארי המגיעה מאנגליה. דיבייט פירושו ראיית שני הצדדים של המטבע, הקשבה, ביקורתיות, ומעורבות בנושאים העומדים על סדר היום הציבורי בכל רחבי העולם. הדיבייט הינו חלק ממסורת דמוקרטית ארוכת שנים, ששמה לה למטרה לעודד ולטפח את היכולת לדון באופן רציני בנושא תוך כיבוד עמדתו של האחר. כך מאפשר הדיבייט לתלמידים להעמיק את הידע שלהם, ולהיעזר באומנות הרטוריקה ובשפת הגוף כדי לשכנע אחרים בטיעונים שלהם.

כללי הדיבייט:

- התלמידים בכל כיתה מחולקים לקבוצות של 6 תלמידים (לפי כללי הדיבייט).
- כל קבוצה בוחרת **בסוגיה אזרחית** המזמנת עיסוק **בדילמה חברתית אקטואלית** (סוגייה שהתשובה עליה היא כן או לא, בעד או נגד). (המשך כללי הדיבייט בעמ 5)

שמות התלמידים:

א. _____ ב. _____ ג. _____
ד. _____ ה. _____ ו. _____

מבוא:

הצגת דילמה אקטואלית :

על כל קבוצה לבחור בסוגיה אזרחית אקטואלית ולנסח דילמה . (**כדי לקבל אישור יש להציג בפני המורה 6**

מושגים שונים מתכנית הלימודים באזרחות אותם ניתן לשייך לסוגיה זו.)

ניסוח הדילמה – מדובר בשאלה שהתשובה עליה היא כן או לא, הממקדת את נושא העבודה ומעלה פתרון על-

ידי הממשלה. לדוגמה: האם מדינת ישראל צריכה לאשר בחוק _____ ?

ומדוע נבחר נושא זה

¹ מבוסס על דפי הכתיבה שיצרה רות רוז

שלב ראשון: סקירת ספרות

- סקירת הספרות** – חקר תיאורטי של הנושא המהווה בסיס לכתיבת הטיעונים בהמשך. בפרק זה יש לתאר את המצב הקיים, לבחון לעומק את הסוגייה ולהעלות טיעונים בעד ונגד הנושא.
- א. **שלב אישי** - על כל תלמיד לאתר ולסכם לפחות מקור אחד ולמלא את הפרטים בטבלה – ראו טבלה בסוף המסמך. (מינימום 8 מקורות מידע).
- ב. **שלב קבוצתי** - מיזוג כל מקורות המידע לסקירת ספרות אחת. (פתיחה, גוף וסיכום כולל הערות שוליים)

סקירת הספרות תכלול :

1. פסקת פתיחה.
2. מה **המצב הקיים** כיום בישראל? חוק, הגדרת המושגים ("עובד זר", למשל) ונתונים סטטיסטיים כללים על הסוגייה (מספר החרדים המתגייסים לצה"ל, אחוז החרדים בישראל).
3. מה **הבעיה האזרחית** שנגזרת מתוך המצב הקיים?
לדוגמה: אם המצב הקיים בישראל הוא נישואין רק דרך הרבנות, הרי שהבעיה הנגזרת מכך היא שלא כולם יכולים להינשא בישראל, כגון: פסולי חיתון, זוגות חד מיניים, זוגות מעורבים: יהודי ו שאינו יהודי ועוד.
4. ניסוח הדילמה.
5. **טיעונים** בעד כולל דוגמאות: יש הטוענים ש...
6. **טיעונים** נגד כולל דוגמאות: יש הטוענים ש...
7. לוודא שיש 8 **מושגים** מהאזרחות – הגדרות מספר הלימוד.
8. סיכום - מתוך האמור לעיל, עולה כי...

מבנה הסקירה:

פתיח : עבודתנו עוסקת ב.....

מקור א: במאמר/ בכתבה " שם הכתבה / המאמר " _____ (שם הכותב+ שנת פרסום) סיכום המקור: _____

כמו כן /לדוגמא/אפשר לראות כי.../ ניתן להוסיף/...מקור ב: _____
במאמר/ בכתבה " שם הכתבה / המאמר " _____ (שם הכותב+ שנת פרסום) _____ סיכום המקור _____

במקור השני צריך להסביר איך המקור השני מוסיף /ממחיש /מדגים /מתנגד/ מפרש ועוד למקור הראשון

כמו כן /לדוגמא/אפשר לראות כי.../ ניתן להוסיף/...מקור ג: במאמר/ בכתבה " שם הכתבה / המאמר "
_____ (שם הכותב+ שנת פרסום) _____ סיכום המקור _____

במקור השלישי צריך להסביר איך מקור מידע זה מוסיף /ממחיש /מדגים /מתנגד/ מפרש ועוד למקורות שלפניו.
כמו כן /לדוגמא/אפשר לראות כי.../ ניתן להוסיף/...מקור ד: במאמר/ בכתבה " שם הכתבה / המאמר "
_____ (שם הכותב+ שנת פרסום) _____ סיכום המקור _____

במקור הרביעי צריך להסביר איך מקור מידע זה מוסיף /ממחיש /מדגים /מתנגד/ מפרש ועוד למקורות שלפניו.
סיכום סקירת הספרות ומסקנות:

שלב שני : פרק הטיעון האישי – התלמידים מחולקים בכל קבוצה לשני חלקים: **ממשלה ואופוזיציה**.
כל תלמיד כותב את עמדתו בנושא, לפי כללי תשובת עמדה במקצוע האזרחות.

כלומר:

העמדה שלי היא _____, ולכן אני תומכת בעמדת הממשלה (או מתנגדת לעמדת הממשלה).

נימוק התומך בעמדתי הוא _____ (לפי ציין, הצג והסבר באזרחות)

נימוק השולל את עמדתי הוא _____ (לפי ציין, הצג והסבר באזרחות).

על כל קבוצה למלא את הטבלה המצ"ב. על התלמידים בקבוצה לתאם ולוודא שכל תלמיד כתב מושגים שונים מתכנית הלימודים באזרחות.

פרק הטיעון האישי

נושא העבודה:

שם התלמיד	עמדה	נימוק בעד	נימוק נגד	ציין – מילוי ע"י המורה
1.	ממשלה			
2.	ממשלה			
3.	ממשלה			

			אופוזיציה	4.
			אופוזיציה	5.
			אופוזיציה	6.

4. **שלב שלישי - הדיבייט** – כל תלמיד כותב ומתעד **מראש** את הדיבייט, כולל שאלות ותשובות. בנוסף, יופיע כאן **התיעוד** (הוכחה לקיום הדיבייט: דברי כל דובר בדיבייט, תמונות אישיות ותמונה קבוצתית במועד הדיבייט).
- הדיבייט עצמו יתקיים ביום שיא של מטלות הביצוע.
 - כל קבוצה מגיעה עם **כרזה** ובה יודגש נושא הדיבייט.
 - בבוקר הדיבייט המורה חוזרת ומדגישה את הלוגו, את תפקידי הכיתה (כתיבת משוב ושמירה על השקט) ואת כללי הדיבייט (ראו בהמשך).
 - לאחר כל דיבייט מתקיים דיון בכיתה – בודקים מי ניצח: הממשלה או האופוזיציה, ודנים מהם הנימוקים ששכנעו אותנו.
 - תלמידי הכיתה כותבים **משוב** לכל דיבייט.
 - בסוף התהליך מתקיים משוב של המורה מול תלמידי הקבוצה.

יום השיא בו מתקיימים הדיבייטים הנו שיא של תהליך למידה משמעותית ומאתגרת

הגשת העבודה - התלמידים מגישים את מטלת הביצוע השלמה מיד לאחר סיום המשוב – כולל שער (כולל שם של כל תלמיד בקבוצה ומספר תעודת הזהות), תוכן עניינים, מבוא, סיכום, ביבליוגרפיה ונספחים. יש להדפיס ולכרוך כל עבודה.

כללי הדיבייט:

תפקיד הכיתה:

1. שמירה על שקט תוך הקפדה על כבוד לדוברים.
2. כתיבת משוב.

תפקידים נוספים:

1. מתזמן – תלמיד שתפקידו לתזמן ברגע שהדובר מתחיל לדבר בדיבייט:
 - לאחר דקה – מכה אחת על השולחן
 - לאחר שלוש דקות – מכה אחת על השולחן
 - בסיום 4 דקות – 2 מכות על השולחן
2. מתעד – צילום אישי של כל דובר וצילום קבוצתי בסוף הדיבייט על רקע הכרזה.

תפקידי הדוברים בדיבייט לפי סדר הופעתם:

1. **ראש הממשלה** – הצגת הנושא, המצב הקיים והבעיה האזרחית הקיימת, הצגת מנגנון הפתרון אותו מציעה הממשלה (החוק), טיעון אחד (=ציין, הצג והסבר – כולל דוגמאות, נתונים סטטיסטיים ועוד – הנשען על סקירת הספרות).
 2. **ראש האופוזיציה** – מגיב לדברי ראש הממשלה, תיאור הנושא מנקודת מבט האופוזיציה, סתירה של הפתרון אותו מציעה הממשלה, טיעון אחד (=ציין, הצג והסבר – כולל דוגמאות, נתונים סטטיסטיים ועוד – הנשען על סקירת הספרות).
 3. **סגן הממשלה** – מגיב לדברי ראש האופוזיציה, 2 טיעונים (= לכל טיעון: ציין, הצג והסבר – כולל דוגמאות, נתונים סטטיסטיים ועוד – הנשען על סקירת הספרות).
 4. **סגן האופוזיציה** – מגיב לדברי סגן הממשלה, 2 טיעונים (= לכל טיעון: ציין, הצג והסבר – כולל דוגמאות, נתונים סטטיסטיים ועוד – הנשען על סקירת הספרות).
 5. **מסכם ממשלה** – מגיב לדברי סגן אופוזיציה + סיכום הדיבייט תוך שכנוע הכיתה מדוע אנחנו ניצחנו (להצביע על קלאשים = נקודות המחלוקת, טיעון מול טיעון).
 6. **מסכם אופוזיציה** – סיכום הדיבייט תוך שכנוע הכיתה מדוע אנחנו ניצחנו (להצביע על קלאשים = נקודות המחלוקת, טיעון מול טיעון).
- **אם לא נאמרו 3 טיעונים** – על המסכם להוסיף את הטיעון השלישי.

- כל אחד מציג את עצמו ומעביר את תוכן דבריו באופן משכנע

הנחיות:

- א. לכל דובר יש 4 דקות.
- ב. המורה מזמנת כל דובר לשאת את דבריו: "הנני מתכבדת להזמין את ראש הממשלה, מר / הגברת _____ לשאת את דבריו/ה".
- ג. **המסכמים** לא יכולים להוסיף טיעונים חדשים, אלא אם לא הספיקו כממשלה או כאופוזיציה להציג 3 טיעונים סה"כ בדיבייט.
- ד. כל דובר חייב לדבר **בשפה נאותה ומכבדת**.
- ה. **שאלת שאלות:**
 - רק הצד השני בדיבייט יכול לשאול שאלות. (אם הדובר הוא הממשלה, אז נציג מהאופוזיציה יכול לשאול, וההיפך).
 - בדקה הראשונה ובדקה האחרונה אין לשאול שאלות.
 - שאלת שאלות נעשית בזמן המותר – בקימה מהכסא ובהצבעה. מותר לדובר לסרב ולא לקחת את השאלה. השאלה צריכה להיות עד 2-3 משפטים בלבד.
 - לאחר שאלת השאלה – השואל מתיישב ואינו ממשיך לדבר (גם אם לא נענה על השאלה).
 - מומלץ לקחת שאלה אחת לפחות.
 - מומלץ לתלמידים להכין שאלה עבור כל דובר בדיבייט, למקרה שנשאר זמן או שהדובר מתבלבל וזקוק לסיוע מחבריו לקבוצה.
 - ו. מומלץ לכל תלמיד להגיע לדיבייט עם דף נייר ועליו נקודות מרכזיות, ולהניח לידו שעון לתיזמון משך הדיבור.
 - ז. מותר לקבוצה לכתוב בין חבריה כדי להתייעץ במהלך הדיבייט.
 - ח. חשוב לתעד כל דיבייט – צילום של כל דובר + צילום קבוצתי עם הכרזה בתום הדיבייט.